

Centraal Planbureau

CPB Achtergronddocument | 27 februari 2015

Het belastingramings- model TAXUS

Eugene Verkade

Het belastingramingsmodel TAXUS

CPB Achtergronddocument

Eugene Verkade

27 februari 2015

Inhoud

1	Inleiding.....	5
2	Belastingontwikkeling op hoofdlijnen.....	6
3	Algemene opzet	11
4	Beleids effecten.....	14
5	Veronderstellingen uit macroraming.....	15
6	Endogene belastingtoename	16
6.1	Productgebonden belastingen op productie en invoer	18
6.2	Niet productgebonden belastingen op productie en invoer	23
6.3	Belastingen op inkomen	26
6.4	Belastingen op vermogen	28
6.5	Kapitaaloverdrachten	29
7	Varianten	30
8	Samenvatting en conclusies.....	32
	Appendix btw.....	34
	Appendix vpb.....	36

1 Inleiding

Het CPB gebruikt een afzonderlijk model, TAXUS¹, om in de driemaandelijke kortetermijnprognose de belastingopbrengsten (met uitzondering van de loon- en inkomstenbelasting) te ramen. Voor de raming van de loon- en inkomstenbelasting wordt het model MIMOSI² gebruikt. Daarnaast wordt het model ook gebruikt voor de middellangetermijnverkenningen. Het model sluit qua detailniveau volledig aan bij de door het CBS gehanteerde belastingindeling in de Nationale Rekeningen (NR)³ en bij die van de maandcijfers van de Rijksbelastingen. De belastingopbrengsten worden geraamd in wisselwerking met het macromodel SAFFIER.⁴ Het model gebruikt daarbij macro-economische variabelen en grondslagen, die SAFFIER genereert en maakt op basis daarvan een nauwkeuriger en meer gedetailleerde raming van de opbrengsten per belastingcategorie. Tegelijkertijd worden de belastingramingen uit TAXUS teruggekoppeld naar SAFFIER, waarna de macroraming wordt aangepast. Dit proces wordt indien nodig een aantal keren herhaald, waardoor een gedetailleerde belastingraming wordt verkregen, die volledig consistent is met de op dat moment verwachte macro-economische ontwikkeling.

In het model zijn zeventig afzonderlijke belastingcategorieën⁵ opgenomen. Het model kan daarmee op dat niveau gedetailleerde fiscale beleidsmaatregelen verwerken. Geraamd wordt de belastingtoename ten opzichte van de opbrengst van het afgelopen jaar. Een essentieel onderdeel is dat expliciet onderscheid wordt gemaakt tussen extra belastingopbrengsten ten gevolge van nieuwe beleidsmaatregelen (BLO, beleidsmatige lastenontwikkeling⁶) en de zogenaamde endogene toename, die het gevolg is van een macro-economische ontwikkeling met inbegrip van de doorwerking van genoemde beleidsveranderingen. Eventuele uitverdieneffecten ten gevolge van beleidsveranderingen maken deel uit van de endogene doorwerking. Het onderscheid beleid/endogene doorwerking komt terug in de reguliere CPB-publicaties als CEP en MEV.⁷

Dit Achtergronddocument geeft een beschrijving van het belastingmodel en zijn werking. De indeling is als volgt. In paragraaf 2 wordt over de afgelopen decennia op hoofdlijnen een aantal belastingkarakteristieken beschreven, die relevant zijn bij de macro CPB-raming. Er wordt kort ingegaan op het type belasting, op het onderscheid tussen beleidsmatige en overige opbrengstveranderingen en op de ontvangende overheidslagen. In paragraaf 3 wordt vervolgens de algemene opzet van het model besproken. In paragraaf 4 wordt beschreven dat de verwerking van (ex-ante) beleidsveranderingen voor alle categorieën min of meer hetzelfde verloopt. Beleidsveranderingen werken in alle gevallen een-op-een door in veranderingen van de belastingopbrengst. Verschil zit in de vervolgeffecten bij doorwerking

---

¹ Dit model is een geactualiseerde versie van het voorheen gebruikte model bimbam, <http://www.cpb.nl/begrip/bimbam>.

² [MIMOSI](#); microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht. (CPB document 161, april 2008).

³ [Nationale rekeningen 2013](#) tabel O 1.1 tm O 1.3.

⁴ [SAFFIER II](#), 1 model voor de Nederlandse economie, in 2 hoedanigheden, voor 3 toepassingen, CPB document 217, december 2010.

⁵ Zie tabel 2.1 voor een overzicht.

⁶ Stuut K. [De beleidsmatige lastenontwikkeling in Nederland 1998-2013](#), CPB Achtergronddocument, 19 maart 2014.

⁷ Zie [MEV 2015](#), tabel 3.10, p. 68.

van het macro-economische beeld. Die verschillen namelijk wel per belastingcategorie. In paragraaf 5 geven we eerst een kort overzicht van alle relevante macro-economische ontwikkelingen, welke we uit het macrobeeld overnemen, en van de aanvullende veronderstellingen die we daarnaast maken. Technisch gesproken zijn dat de zogenaamde modelexogenen, variabelen waarvan de waarden buiten het model om bepaald dienen te worden. Paragraaf 6 geeft vervolgens een overzicht van alle belastingcategorieën en beschrijft per categorie de verwachte endogene groei, gegeven de verandering van de belastingbasis ten gevolge van beleid. Paragraaf 7 geeft inzicht in de werking van het model aan de hand van een aantal modelvarianten. Paragraaf 8 eindigt met een samenvatting en conclusies.

2 Belastingontwikkeling op hoofdlijnen

Indirecte belastingen, directe belastingen en kapitaaloverdrachten

Bij de belastingen maken we onderscheid tussen belastingen op productie en invoer (indirecte belastingen) en belastingen op inkomen en vermogen (directe belastingen). Voor de raming van de totale overheidsinkomsten maakt dat natuurlijk niets uit. Het onderscheid is alleen van belang voor de toelevering aan SAFFIER, omdat de doorwerking in de economie tussen beide verschilt en dus relevant is voor een goede inschatting van de macro-economische ontwikkeling.

De indirecte belastingen worden door de consument betaald, maar door de producent⁸ aan de belastingdienst afgedragen en werken door in de afzetprijs van goederen en diensten. Relevant is ook het onderscheid in productgebonden en niet-productgebonden indirecte belastingen. De eerste is gekoppeld aan de hoeveelheid afzet, de tweede aan de afzet als zodanig.

De directe belastingen moeten door de belastingplichtige zelf aan de belastingdienst worden afgedragen⁹ en werken door in de netto inkomens en daarmee op de omvang van de afzet, zoals consumptie en investeringen. Het betreft belastingen op inkomen en op vermogen, waaronder loonbelasting, vpb en dividendbelasting.

Het CBS onderscheidt nog een derde groep van belastingen, eveneens door de belastingplichtige zelf af te dragen, maar met een voor de belastingplichtige incidenteel karakter. Het gaat daarbij voornamelijk om schenk- en erfbelasting.¹⁰ Het CBS behandelt deze groep binnen de NR niet in de inkomenssfeer, maar als kapitaaloverdrachten. Ook dit onderscheid is verder alleen van belang voor de toelevering aan SAFFIER.

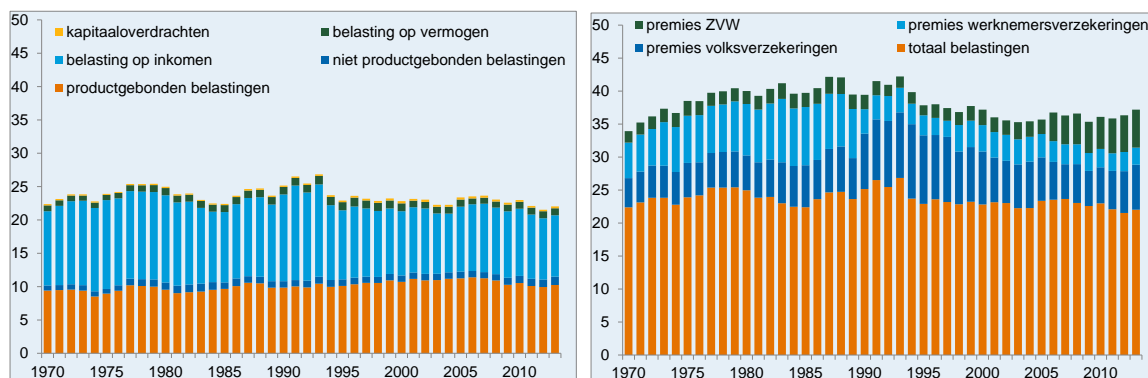
---

⁸ Zo wordt de btw afgedragen door de laatste leverancier in de keten en de brandstofaccijns door de brandstofleverancier. Motorrijtuigenbelasting wordt door de gebruiker afgedragen.

⁹ De loonbelasting van werknemers wordt in de praktijk door de werkgever ingehouden, maar uiteindelijk door de werknemer in zijn belastingaangifte verantwoord.

¹⁰ Daarnaast gaat het nog om baatbelasting (zie paragraaf 6.5)

Figuur 2.1 Overzicht belastingen naar hoofdcategorie en collectieve lasten in aandeel bbp

Figuur 2.1 links geeft een overzicht van de ontwikkelingen van de belastingen in de afgelopen 44 jaar in percentage van het bbp.¹¹ Het aandeel van de belastingen in het bbp schommelt rond de 25% met een tijdelijke piek rond 1977/80 en 1990/1993 en een geleidelijke daling in 2007/13 naar 23%.

In figuur 2.1 rechts worden de sociale premies opgeteld bij de totale belastingen. De sociale premies betreffen volksverzekeringen (o.a. AOW, AWBZ), werknemersverzekeringen (o.a. WW, arbeidsongeschiktheidsverzekering) en ziektekostenverzekeringen. Het onderscheid tussen belastingen en premies wordt feitelijk minder scherp aangezien premies volksverzekeringen samen met de loon- en inkomstenbelasting wordt geheven in de vorm van een loon- en inkomstenheffing.

Belastingen en premies vormen samen de collectieve lastendruk. De collectieve lastendruk vertoont de laatste jaren weer een lichte stijging, vooral als gevolg van het oplopen van de ziektekostenpremies.

Er is een geleidelijke verschuiving van directe naar indirecte belastingen. Waar het beslag de directe belastingen op het bbp daalde van 13% naar 11%, nam dat van de indirecte belastingen toe van 11% naar 12%. De indirecte belastingen zijn voornamelijk productgebonden. De directe belastingen zijn vooral belastingen op inkomen. Het aandeel van de kapitaaloverdrachten is maar klein (circa 0,3% van het bbp).

Beleidsmatige en endogene verandering belastingquote

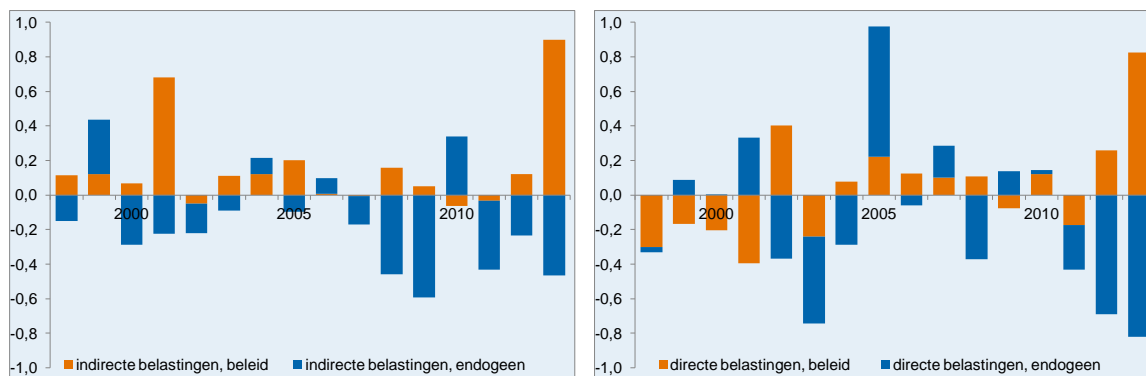
Veranderingen in de belastingquote, zoals in figuur 2.1, kunnen het gevolg zijn van beleidsmatige ontwikkelingen, zoals het veranderen van belastinggrondslag of -tarieven, als ook van endogene ontwikkelingen. Onder dit laatste vallen economische groei, de samenstelling daarvan, de gevolgen van een niet-lineaire belastingstructuur en doorwerking van al dan niet beoogde gedragseffecten. In een stabiel economisch tijdpad zal deze samenhang tussen 'endogene' belastingtoename en economische groei veelal in de buurt van

¹¹ In de [revisie van de Nationale rekeningen 2010](#) van maart 2014 is het Nederlandse bbp in 2013 met ruim 6% opwaarts herzien. De belastingopbrengsten per belastingsoort bleven onveranderd, maar wel is de indeling bij de indirecte belastingen aangepast. De revisie van de bbp-cijfers is door het CBS in het najaar van 2014 teruggelegd tot 1995. In de jaren vóór 1995 zijn de bbp-cijfers in grafiek 2.1 en 2.2 proportioneel opgehoogd conform de herziening in 1995.

de een-op-een lopen. In de praktijk kan van jaar op jaar sprake zijn van aanzienlijke fluctuaties. De progressiefactor komt de laatste jaren sinds de crisis lager uit dan 1.¹²

Het CPB houdt sinds 1998 de beleidsmatige veranderingen in de belastingheffing systematisch bij.¹³ De resterende veranderingen in de belastingquote beschouwen we vervolgens als endogeen.

Figuur 2.2 Onderverdeling veranderingen belastingquote naar endogeen en beleidseffect uitgedrukt in aandeel bbp

Figuur 2.2 geeft een uitsplitsing van de veranderingen in de belastingquote ten gevolge van enerzijds beleidsmatige en anderzijds endogene ontwikkelingen, zowel bij de directe als de indirecte belastingen. Het ligt normaalgesproken in de verwachting dat beide ontwikkelingen elkaar door de jaren heen deels zullen compenseren. In geval van belastingverhoging zullen de endogene belastingtoename wat achterblijven.

We zien dat er binnen dit onderscheid tegengestelde ontwikkelingen plaatsvinden bij de directe en de indirecte belastingen. Bij de indirecte belastingen hebben de endogene ontwikkelingen over de periode 1998/2013 per saldo een negatieve invloed op de belastingquote in aandeel bbp. Dit wordt meer dan evenredig gecompenseerd door de beleidsmatige ontwikkelingen, waarbij vooral btw-tariefsveranderingen in 2001 en 2013 eruit springen. Zonder deze btw-veranderingen zou het aandeel indirecte belastingen ook beleidsmatig gedaald zijn.

Bij de directe belastingen zijn zowel de beleidsmatige als de endogene aanpassingen over het algemeen wat groter. Voor een deel is dat te terug te voeren op een uitruil tussen loonbelasting en premies volksverzekeringen binnen de loon- en inkomstenheffing. Bij een schuif tussen beide, die per saldo neutraal uitpakt, blijft het compenserende premie effect hier dan buiten beeld. Anderzijds is de structuur van de directe belastingen wat meer niet-lineair. Zo kent de inkomstenbelasting oplopende marginale tarieven. De schijfgrenzen worden weliswaar jaarlijks geïndexeerd, maar niet automatisch in voldoende mate om hiervoor volledig te compenseren.

¹² Floor, E , [Progressiefactor onder druk tijdens crisis](#), CPB Achtergronddocument, 24 oktober 2014

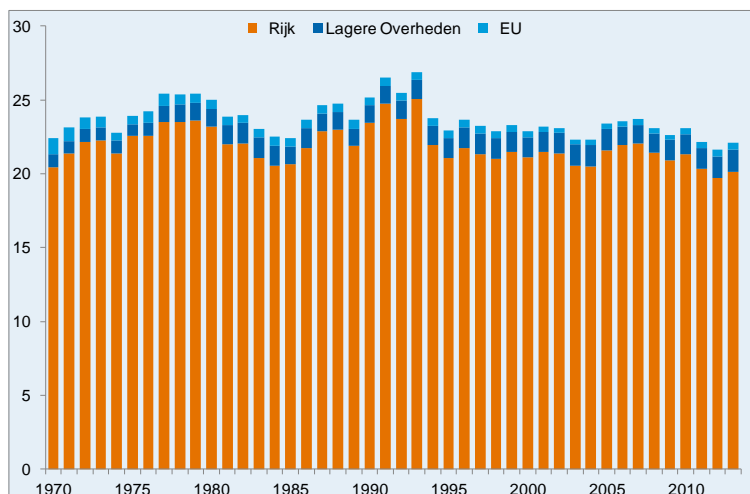
¹³ Stuit K. De [beleidsmatige lastenontwikkeling in Nederland 1998-2013](#), CPB Achtergronddocument, 19 maart 2014

Belastingen naar overheidslaag

Een derde onderscheid betreft de ontvangende overheidslaag. Het gaat dan om EU, Rijk en de lagere overheden (gemeentes, provincies en waterschappen). Dit onderscheid is vooral van belang voor het schatten van het saldo van het overheidstekort (EMU-saldo) bij een CPB-raming. Op de Rijksbegroting komen wel de Rijksbelastingen en de EU-belastingen (voornamelijk invoerrechten) voor, maar niet de belastingen van de lagere overheden. De invloed van de belastingopbrengsten van de lagere overheden op het EMU-saldo van de totale overheid wordt daardoor niet apart bijgehouden en geraamd. In de CPB-raming wordt alleen gerekend met het saldo van de lagere overheden.

Figuur 2.3 Belastingen naar overheidslaag in aandeel van het bbp

We zien in figuur 2.3 dat verreweg het grootste deel uit Rijksbelastingen bestaat. Het aandeel van de lagere overheden (onroerend zaakbelasting en lokale milieuheffingen) neemt wel geleidelijk iets toe. Het aandeel van de EU belastingen neemt echter geleidelijk af.

Tabel 2.1 geeft ten slotte een nader overzicht van alle belastingcategorieën onder vermelding van overheidslaag (Rijk, provincie, gemeente, waterschappen, overheidsinstellingen zonder winstoogmerk en EU) en opbrengst in 2013 in miljoen euro.

Tabel 2.1 Overzicht belastingcategorieën 2013 naar overheidslaag en opbrengst

Code	Omschrijving	2013		Code	Omschrijving	2013	
		Mln €				Mln €	
TKP	Productgebonden belastingen totaal		65869	TDL	Belastingen op inkomen		59163
OB_	TKP_1. BTW	Rijk	42424	LB_	TDL_1. Loonbelasting	Rijk	45655
MRI	TKP_2. Invoerrechten voor EU (ingezetenen)	EU	2210	LBS	a. loonkostenheffing (zie TKN_5f)	Rijk	-804
EUV	TKP_3. EU-heffingen op landbouw en voeding		253	LBA	b. afdrachtkortingen	Rijk	917
EUM	a. superheffing melk (t/m 2000)	EU	0	LBE	c. def. FINA,	Rijk	45542
EUO	b. overige heffingen	EU	253				
AC_	TKP_4. Accijnzen		10885	IBS	TDL_2. Inkomstenbelasting	Rijk	-1368
BEN	a. benzine	Rijk	3960				
MIN	b. overige minerale oliën	Rijk	3630	VB_	TDL_3. Vennootschapsbelasting	Rijk	12447
TAB	c. tabak	Rijk	2228	VBG	waarvan : gassector	Rijk	1750
ALC	d. alcohol	Rijk	306	VBN	niet-gassector	Rijk	10697
BIE	e. bier	Rijk	413				
WY_	f. wijn	Rijk	321				
TP_	g. tussenproducten	Rijk	27				
FRI	TKP_5. Heffingen op alcoholvrije dranken	Rijk	154	DB_	TDL_4. Dividendbelasting, excl.BU	Rijk	2191
MHP	TKP_6. Verbruiksbelasting op milieugrondslag		5098				
KVH	a. energiebelasting	Rijk	4633				
WAB	b. overige verbruiksbelasting	Rijk	121				
MGW	c. waterbelasting	Rijk	146				
VTB	d. vliegticketbelasting (2008-2009)	Rijk	0				
SDE	e. SDE plus heffing	Rijk	97				
MGB	f. voorraadheffing aardolieproducten	Rijk	101				
BPM	TKP_7. Belasting van personenauto's en motorrijtuigen	Rijk	1159				
KSP	TKP_8. Kansspelbelasting (producentendeel)	Rijk	239	KSC	TDL_5. Kansspelbelasting (cons.deel)	Rijk	238
BR_	TKP_9. Belastingen op financiële en kap. transacties		3447	OVR	TDL_6. Eenmalige ontvangst	Rijk	0
OR_	a. overdrachtsbelasting	Rijk	1104		i.v.m. liquidatie houdstermaatschappij		
AS_	b. assurantiebepaling	Rijk	2343				
KP_	c. kapitaalbelasting (t/m 2011)	Rijk	0				
TKN	Niet-productgebonden belastingen		8049	TDV	Belasting op vermogen enz.		6788
OZP	TKN_1. Periodieke belastingen op grond en bouwwerken		3472	OZC	TDV_1. Onr.zaakbelasting (tm 2005)	Rijk	0
OZE	a. onroerende zaakbelasting woningen	Gem	1770				
OZV	b. onroerende zaakbelasting bedrijfspanden	Gem	1702	RH_	TDV_2. Vermogensbelasting	Rijk	1
MBN	TKN_2. Belastingen op het gebruik van vaste activa		959	MBC	TDV_3. Motorrijtuigenbelasting		4008
MBI	a. motorrijtuigenbelasting (producentendeel)	Rijk	686	MBR	a. geïnd door het rijk	Rijk	2867
MBO	b. opcenten motorrijtuigenbelasting	Prov	273	MBP	b. geïnd door provincies (opcenten)	Prov	1141
MHN	TKN_3. Milieuheffingen (producentendeel)		1411	MHD	TDV_4. Milieuheffingen (consumentendeel)		2504
MGR	a. rioolrechten	Gem	237	MG5	a. Rioolrechten	Gem	1162
MGG	b. afvallozing in rijkswateren	Rijk	19	MGZ	b. heffing op waterverontreiniging		864
MG1	c. verontreinigingsheffing provincies (t/m 1999)	Prov	0	MG6	waarvan gemeenten (t/m 1996)	Gem	0
MG2	d. verontreinigingsheffing waterschappen	Water	311	MG8	provincies (t/m 1999)	Prov	0
MG3	e. verontreinigingsheffing gemeenten (t/m 1996)	Gem	0	MG9	waterschappen	Water	864
MGS	f. omslagheffing waterschappen	Water	740	ING	c. ingezetenenomslag	Water	478
MGL	g. geluidheffing burgerluchtvaart	Rijk	39				
MGM	h. mestoverschotheffing rijk	Rijk	4	OVD	TDV_5. Overige directe belastingen		275
MGP	i. grondwaterheffing van provincies	Prov	15	HON	a. hondenbelasting	Gem	69
VRP	j. verpakkingenbelasting	Rijk	3	FOR	b. woonforensenbelasting	Gem	26
ETS	k. ETS heffing	Rijk	43	OV1	c. overige door rijk	Rijk	180
BAN	TKN_4. Bankenbelasting	Rijk	507	TD_	Belastingen op inkomen, vermogen		65951
OVN	TKN_5. Overige		1700				
PBO	a. pbo heffingen	IZW	139				
KVK	b. inschrijfgelden voor Kamers van Koophandel	IZW	0				
EUS	c. EU-heffing op voorraden suiker (t/m 2000)	EU	0	KOB	Kapitaaloverdrachten		1731
RCL	d. reclamebelasting	Gem	36	SR_	TOV_1 : schenk en erfbelasting	Rijk	1730
TOE	e. toeristenbelasting gemeenten	Gem	165	BAB	TOV_2 : baatbelasting	Gem	1
TKL	f. loonkostenheffing (zie TDL_1a)	Rijk	804				
ONP	g. overige van het rijk	Rijk	0				
VOG	h. Vogelaarheffing	IZW	508				
WOC	i. verhuurdersheffing	Rijk	48		Totaal belastingen EMU-relevant		141587

3 Algemene opzet

Het TAXUS-model raamt de jaarlijkse toename van de belastingopbrengsten per belastingcategorie, met uitzondering van de loon- en inkomstenbelasting, waarvoor het MIMOSI-model wordt gebruikt. In TAXUS worden 70 belastingcategorieën onderscheiden (tabel 2.1).

Berekening op basis van toename per jaar

Per jaar ramen we voor elke categorie met welk bedrag de belasting toeneemt. Daarbij maken we onderscheid tussen een toename door een beleidsverandering van de overheid en een toename door de algemene economische ontwikkeling. In het eerste geval is sprake van actief overheidsingrijpen, in het tweede geval van normale endogene economische doorwerking. Het effect van de beleidsverandering nemen we ex ante op basis van een inschatting vooraf. Bij een beleidsverandering maken we onderscheid tussen veranderingen ten gevolge van andere tarieven of vrijstellingen en alle overige veranderingen, die op een of andere manier nauw samenhangen met beleidswijzigingen.¹⁴ Ex-ante bedragen zijn over het algemeen op basis van tarief en grondslag van het afgelopen jaar zonder op dat moment al rekening te houden met economische doorwerking.

De belasting per categorie ramen we via de volgende formule :

$$(1) \text{ TAX}_{i,t} = \text{ TAX}_{i,t-1} + \text{ BEL}_{i,t} + \text{ END}_{i,t} + \text{ res}_{i,t} + \text{ aut}_{i,t} \quad (i = \text{ categorie, } t = \text{ tijd})$$

met : $\text{ TAX}_{i,t}$ = belastingopbrengst in mld euro

$\text{ BEL}_{i,t}$ = toename door beleidsverandering (ex ante)

$\text{ END}_{i,t}$ = toename door economische ontwikkeling

$\text{ res}_{i,t}$ = residu (over het verleden)

$\text{ aut}_{i,t}$ = autonome bijstelling

$$(2) \text{ BEL}_{i,t} = \text{ BLO}_{i,t} + \text{ OVB}_{i,t}$$

met : $\text{ BLO}_{i,t}$ = toename door verandering tarieven en grondslagen(ex ante)

$\text{ OVB}_{i,t}$ = toename door overige beleidsveranderingen (ex ante)

Op de verwerking van beleidsveranderingen wordt nader ingegaan in paragraaf 4.

Meeste tarieven impliciet

Elke belasting kent een belastingbasis en een of meerder tarieven. In geval van een enkel tarief en onder de aanname van een gelijkblijvend aandeel van ontwijking en ontduiking, zullen de belastingopbrengsten de ontwikkeling van de bijbehorende belastingbasis in de tijd volgen. Door de groei van de belastingbasis te benaderen met een vergelijkbare variabele uit de macro-economische ontwikkeling kan dan de verwachte belastingopbrengst worden berekend. Voor veruit de meeste belastingen volstaan we met een dergelijke aanpak, met uitzondering van de btw, de vpb en de loon- en inkomstenbelasting.

---

¹⁴ Voor voorbeelden van overige veranderingen zie [Stuut](#) (2014), paragraaf 3.3.

Wanneer sprake is van meerdere tarieven (btw, milieubelastingen, schenk- en erfbelasting), kunnen er verschuivingen in tariefsaandelen optreden, waardoor de groei van de belastingopbrengst kan gaan afwijken van die van de grondslag. Voor relatief kleine belastingen is het effect daarvan op de totale belastinginkomsten klein, zodat we dit effect kunnen verwaarlozen. Bij een grote categorie als de btw, met een aandeel van 30% in de totale belastinginkomsten, is dat niet meer het geval en moeten we er wel rekening mee houden. Bij de vpb speelt een rol dat de belastingbasis van jaar op jaar fluctueert door het verrekenen van verliescompensatie. Met dit laatste proberen we in TAXUS rekening te houden, al blijven de resterende fluctuaties in opbrengst nog altijd erg groot.

Het meest gecompliceerd is echter de inschatting bij de loon- en inkomstenbelasting. Hier speelt een rol dat er dan sprake van meerdere tarieven, veranderende schijfgrenzen, heffingskortingen en aftrekposten, waarbij inkomen en huishoudenkarakteristieken een belangrijke rol spelen. Een relatief simpele tijdreeksbenadering volstaat hier dan niet meer. Vandaar dat het CPB hiervoor een ander type model gebruikt. Het MIMOSI-model maakt expliciet gebruik van de verdeling naar type huishoudens. De totalen van de loon- en inkomstenbelasting uit MIMOSI worden aangeleverd om het belastingtotalen in TAXUS te kunnen uitrekenen.

Op de endogene toename wordt ingegaan in paragraaf 6.

Opbrengsten op EMU basis

De belastingopbrengsten worden in het model geregistreerd op de zogenaamde EMU-basis. De Nationale Rekeningen moeten in alle EU-lidstaten opgesteld worden volgens Europese richtlijnen van het systeem ESR-2010.¹⁵ Deze schrijft voor dat alle transacties in de nationale economie, inclusief de overheidssector, geregistreerd worden op *transactiebasis*, dat wil zeggen op het moment dat de transactie daadwerkelijk plaatsvindt. Belastingontvangsten worden door de overheid zelf geregistreerd op *kasbasis*, dat wil zeggen het moment dat de betaling plaatsvindt. Op deze binnengekomen kasbedragen uit het verleden vindt een correctie plaats om het economische moment van de transactie zo goed mogelijk te benaderen. Voor Nederland wordt voor de meeste belastingen daarvoor door het CBS een één maand verschoven kasopbrengst gehanteerd¹⁶, met uitzondering van de vennootschapsbelasting, de dividendbelasting, de inkomstenbelasting en de schenk- en erfbelasting. Voor deze categorieën geldt kasbasis zonder een maand verschuiving als transactieopbrengst.

Uitgaande van EMU-opbrengsten genereert het model ook toekomstige opbrengsten op kasbasis voor de projectieperiode door de EMU basis opbrengsten met een maand te vertragen.

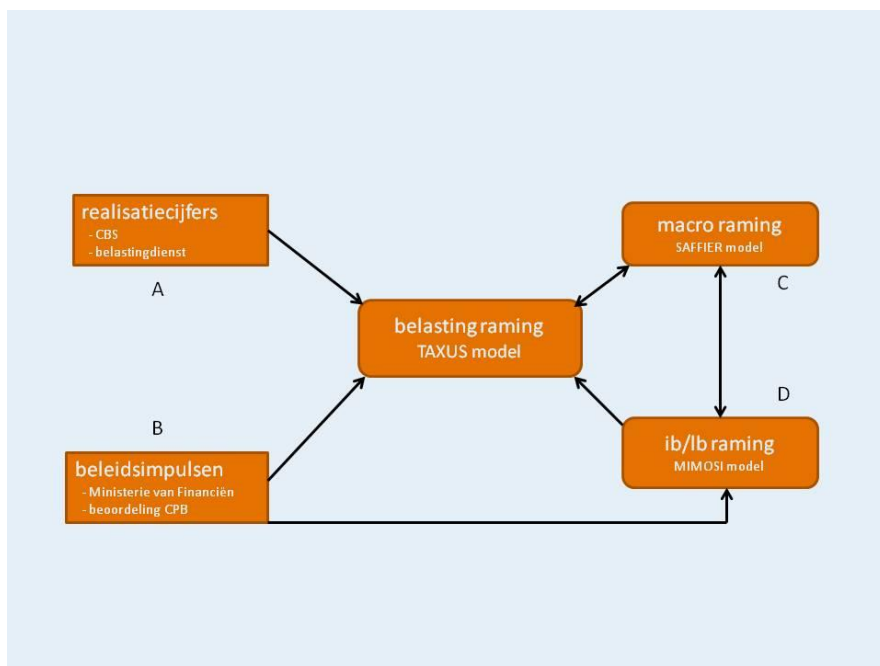
¹⁵ zie voor een korte toelichting van de effecten [CBS \(2014\)](#).

¹⁶ Als opbrengst op EMU-basis worden dan de binnengekomen kasopbrengsten in de periode februari tot en met januari van het volgende jaar genomen.

Aansturing model

Figuur 3.1 geeft in een notendop een overzicht hoe TAXUS wordt aangestuurd. Het model wordt in eerste instantie gevoed door realisatiecijfers over het verleden (A) en beleidsimpulsen omtrent voorgenomen nieuw beleid (B). Tijdens een CPB-ramingsronde wordt TAXUS vervolgens gedraaid in wisselwerking met gegevens uit het macromodel SAFFIER (C) en uit het MIMOSI-model voor inkomstenbelasting en sociale zekerheid (D).

Figuur 3.1 : Overzicht positie TAXUS in de CPB-ramingsronde

De realisatiecijfers (A) betreffen jaarcijfers over productie en bestedingen en belastingopbrengsten. De cijfers zijn afkomstig van de Nationale Rekeningen van het CBS. Elk jaar in juli, als er een nieuwe Nationale Rekeningen binnenkomt, worden ze geactualiseerd en wordt een nieuw realisatiejaar toegevoegd. Daarnaast komen er maandelijks van de belastingdienst realisatiecijfers binnen voor een groot aantal belastingcategorieën. Maandcijfers kennen echter een zeer grillig verloop en worden daarom wel gemonitord maar niet een-op-een vertaald in aanpassing van de raming. Naarmate het jaar vordert, kunnen ze aanleiding geven tot bijstelling van de belastingraming in het lopende jaar. Pas als de decembermaandcijfers op EMU-basis binnen zijn (half februari) worden de realisatiecijfers geheel overgenomen.

Nieuwe realisatiecijfers(A) veranderen de belastingopbrengsten in het basisjaar, maar hebben in TAXUS verder geen automatische invloed op de toename in latere jaren. Toename door beleidsveranderingen komen binnen via blok B, toename door endogene ontwikkelingen worden veroorzaakt door nieuwe informatie via blok C en D.

4 Beleidseffecten

Specifieke beleidsmaatregelen, zoals veranderingen in tarieven en grondslagen, worden aangekondigd in het regeerakkoord of de daaropvolgende aanvullende beleidspakketten gedurende de kabinetsperiode. Een uitwerking daarvan vindt plaats in het jaarlijkse belastingplan van het ministerie van Financiën. Het geschatte *ex ante* effect van een aangekondigde maatregel wordt door het CPB beoordeeld en vervolgens geboekt als beleidsmatige lasten ontwikkeling (BLO).¹⁷

Een BLO boeking is een verandering in belastingopbrengst in miljoenen euro. De maatregel zal echter pas feitelijk in werking kunnen treden na goedkeuring door de Tweede Kamer en Eerste Kamer. Bij eventuele wijziging of vervallen van de maatregel bij behandeling in het parlement wordt de CPB boeking dus herzien. Een boeking wordt in de regel niet *ex post* aangepast op basis van realisaties.

Aanpassing van schijfgrenzen en heffingskortingen worden beschouwd als een BLO, tenzij het gaat om een aanpassing als gevolg van automatische indexering op grond van inflatieontwikkelingen van de tarieven. Deze worden beschouwd als prijsontwikkeling van de betreffende belastingcategorie en worden in de modelvergelijkingen meegenomen.

Een BLO-boeking wordt in TAXUS toegerekend aan de partij waar ze het eerste aangrijpt, in de meeste gevallen de gezinshoudingen of de bedrijvensector maar in incidentele gevallen ook de overheid zelf of het buitenland. Deze toerekening is beleidsmatig interessant. We vinden dit niet alleen terug in de reguliere CPB-publicaties als CEP en MEV, maar ook bij doorrekening van de verkiezingsprogramma's. Degene die de belasting in eerste instantie betaalt, is echter lang niet altijd degene die de last feitelijk draagt. Te denken valt bijvoorbeeld aan de btw op consumptieve bestedingen. De precieze toedeling van lasten over bedrijven en gezinnen zal echter altijd een aantal arbitraire elementen in zich houden.

Inschatting van het totale *ex-ante* beleidseffect gebeurt dus buiten het model om. Informatie hierover wordt mede ontleend aan door het ministerie van Financiën verstrekte lijst van beleidsuitgangspunten en zo nodig aan de zogenaamde sleuteltabel. De sleuteltabel¹⁸ vermeldt belastingopbrengsten per eenheid tarief in het afgelopen jaar. In alle gevallen worden bedragen daarbij pas overgenomen na eigen validatie door het CPB.

De verdeling naar de vier genoemde sectoren komt van het CPB. Indien er geen nadere informatie beschikbaar is, gebruiken we daartoe eenvoudige verdelingsregels. In de praktijk maakt deze toedeling voor de feitelijke belastingraming in het model niets uit voor de totale belastingraming.

---

¹⁷ [Stuut\(2014\)](#).

¹⁸ Zie [sleuteltabel 2015](#) van het ministerie van Financiën.

$$(3) \text{ BLO}_{i,t} = F1 + F2 + F3 + F4$$

met : F1 = beleidsmatige lasten ontwikkeling gezinnen
F2 = beleidsmatige lasten ontwikkeling bedrijven
F3 = beleidsmatige lasten ontwikkeling overheid
F4 = beleidsmatige lasten ontwikkeling buitenland

Overige niet-endogene veranderingen

Ten slotte is er nog een andersoortig overheidsingrijpen dat direct leidt tot veranderende belastinginkomsten, maar toch niet als lastenverandering wordt opgevat. Te denken valt bijvoorbeeld aan effectievere fraudebestrijding, gevolgen van gerechtelijke uitspraken of doorvoeren van EU-regelgeving. In al deze gevallen zal de belastingopbrengst daardoor veranderen en wordt een ex-ante inschatting van deze verandering aan de modelraming toegevoegd. De informatie hierover wordt ontleend aan het ministerie van Financiën en pas verwerkt na validatie door het CPB.

$$(4) \text{ OVB}_{i,t} = F8$$

met : F8 = ex ante inschatting effect van overig beleid

Uitverdieneffecten

Beleidsmaatregelen zullen directe gedragseffecten uitlokken doordat ze relatieve prijzen beïnvloeden. Een accijnsverhoging maakt immers de afzet prijs van een bepaald type consumptiegoed duurder en zal de vraag naar dit goed doen afnemen. Indien er sprake is van substantiële effecten op de betreffende belastingraming worden deze in TAXUS meegenomen in de endogene belastingtoename in paragraaf 6 (tabel 6.1). Daarnaast hebben beleidsmaatregelen invloed op de reële inkomensontwikkelingen. Deze meer afgeleide effecten worden meegenomen via de macro-economische ontwikkeling afkomstig van SAFFIER.

5 Veronderstellingen uit macroraming

De endogene toename van de belastingopbrengsten wordt in TAXUS gerelateerd aan de macro-economische ontwikkeling zoals ingeschat met het macro-economische model SAFFIER. Tabel 5.1 geeft een overzicht van alle gebruikte variabelen plus vermelding voor welke belastingcategorie ze relevant zijn. Het betreft ruwweg de ontwikkeling van middelen en bestedingen, zoals vermeld in de CPB-confrontatietabel.¹⁹ Daarnaast gebruiken we enige verdere detaillering aan de productiekant (afsplitsing marktsector) en aan de consumptie- en investeringskant. De tabelcorrectiefactor, de voor beleidseffecten gecorrigeerde prijsindex van de belastingschijven is afkomstig van MIMOSI. Een onderverdeling van consumptie naar sectoren wordt afgeleid uit SAFFIER.

---

¹⁹ zie [MEV2015](#), bijlage 1.1 tm 1.3

Tabel 5.1 Overzicht modelexogenen in TAXUS

Variabele	Omschrijving	Afkomstig van:	Van invloed op :
C__	Consumptieve bestedingen	SAFFIER	btw
CAG	Wv: aardgas	SAFFIER	btw
CKG	zorg	SAFFIER	btw
CWO	woondiensten	SAFFIER	milieuheffingen consumenten, btw
G_N	Uitkeringen in natura	SAFFIER	btw
GM_	Materiele overheidsbestedingen	SAFFIER	btw
IBY	Investerings	SAFFIER	btw
IWO	Investerings in woningen	SAFFIER	btw
IG_	Overheidsinvesterings	SAFFIER	btw
MC_	Invoer van consumptiegoederen	SAFFIER	invoerrechten
MI_	Invoer van investeringsgoederen	SAFFIER	invoerrechten
M9_	Invoer van halffabrikaten (incl. energie)	SAFFIER	invoerrechten
YBM	Toegevoegde waarde marktprijzen	SAFFIER	diverse kleine belastingen
YBM(MZ)	Loonsom loontrekkers (totaal bedrijven)	SAFFIER	vpb , dividendbelasting
Z__ (MZ)	Overig inkomen (totaal bedrijven)	SAFFIER	vpb , dividendbelasting
ZZ_	Totaal inkomen zelfstandigen	SAFFIER	vpb , dividendbelasting
WA_PR	Prijsmutatie aandelenvermogen	SAFFIER	dividendbelasting
WH_PR	Prijsmutatie woningvoorraad	SAFFIER	erfbelasting, overdrachtsbelasting
TKO_VR	Volumemutatie overdrachtsbelasting	SAFFIER	overdrachtsbelasting
CVG	Consumptie voeding en genot	afgeleid van SAFFIER	accijnzen, btw
CDX	Consumptie duurz. goederen, excl. auto's	afgeleid van SAFFIER	btw
CPA	Consumptie auto's	afgeleid van SAFFIER	bpm
IPA	Investerings auto's	afgeleid van SAFFIER	bpm
tcf	Tabelcorrectiefactor	SAFFIER, via MIMOSI	indexering diverse belastingen
ozb_wp	Macronorm ozb-stijging	eigen inschatting	Onroerend zaakbelasting
car_mp	Groei wagenpark (aantal auto's)	eigen inschatting	motorrijtuigenbelasting
zwaarte	Correctie voor zwaarder wordende auto's	eigen inschatting	motorrijtuigenbelasting
groener	Vergroening wagenpark	eigen inschatting	motorrijtuigenbelasting
kwe_vp	Huizenvoorraad	eigen inschatting	schenk- en erfbelasting

6 Endogene belastingtoename

Het beleidseffect wordt gebaseerd op belastingopbrengst per eenheid belastingtarief in het afgelopen jaar. De endogene toename van de belastingopbrengst berekenen we door een groeivoet $grv_{i,t}$ te zetten op de belastingopbrengsten van het afgelopen jaar vermeerderd met het (buiten het model om bepaalde) ex-ante beleidseffect.

$$(5) \text{ END}_{i,t} = (\text{TAX}_{i,t-1} + \text{BEL}_{i,t}) * grv_{i,t}$$

met $grv_{i,t}$ = endogene groeivoet in perunen belastingcategorie i

Deze endogene groeivoet moeten we voor elke belastingcategorie afzonderlijk bepalen en is de groeivoet van de bijbehorende belastinggrondslag. Voor de meeste categorieën is de grondslag relatief klein en maakt geen onderdeel uit van de CPB macro raming.

We benaderen de groeivoet dan met die van het dichtstbijzijnde, meest representatieve aggregaat uit de CPB-macroraming. Aanpassingen van de endogene ontwikkeling ten gevolge van beleidsimpulsen verlopen dan via de macro-economische input uit SAFFIER²⁰. Bij getalsmatig kleine indirecte belastingen voor producenten zullen we meestal uitgaan van de algehele productieontwikkeling (bbp). Bij consumentenbelasting valt eerder te denken aan (onderdelen van) de consumptie ontwikkeling. Bij accijnzen op tabak en alcohol is dat bijvoorbeeld de consumptie van voeding- en genotmiddelen, bij milieuheffingen voor consumenten de consumptie van woondiensten. Sommige belastingtarieven, zoals de btw, zijn aan de waarde gekoppeld; andere, zoals accijnzen, aan het volume. We houden er rekening mee of de belastingtarieven al of niet automatisch geïndexeerd worden aan de hand van de inflatieontwikkeling van de afgelopen jaren. Dit is institutioneel bepaald via de tabelcorrectiefactor²¹ en gebeurt bijvoorbeeld bij de energiebelasting, de brandstofaccijns en de tabaksaccijns, maar aan de ander kant weer niet bij de alcoholaccijns.

Een aantal specifieke belastingen zijn gekoppeld aan andere grootheden. Zo hangt de opbrengst van de bpm af van de ontwikkeling van het wagenpark. Daarbij moet dan nog wel exogeen worden gecorrigeerd voor vergroening in de vorm van zuiniger energieverbruik en minder CO₂-emissies. De overdrachtsbelasting en erfbelasting hangen mede af van de ontwikkeling van de waarde van de huizenvoorraad. In het geval de btw gaan we uit van een meer uitgebreide benadering van de grondslag, waarbij we rekeningen houden met verschillende afzetcategorieën.

Uitverdieneffecten

Zoals in paragraaf 4 al is aangegeven worden bij een aantal belastingcategorieën uitverdieneffecten van beleidsmaatregelen meegenomen bij de endogene belastingontwikkeling. Dit uitverdieneffect wordt gemodelleerd als een percentage van de ex-ante beleidseffect en vervolgens ingewogen in de groeivoet $grv_{i,t}$ van de endogene ontwikkeling volgens formule (6).

$$(6) \quad grv_{i,t} = \alpha \cdot BEL_{i,t} / TAX_{i,t-1} + \text{overige factoren}$$

Uitverdieneffecten spelen vooral een rol bij de accijnzen en de bpm. In beide gevallen vormt de belasting een omvangrijk deel van de afzetprijs. Daarnaast is er een uitverdieneffect meegenomen bij de erf- en schenk belasting. Ook bij energiebelasting en bij de vennootschapsbelasting kunnen omvangrijke uitverdieneffecten optreden, maar de omvang daarvan zal sterk afhangen van de precieze vormgeving van de beleidsmaatregel.

---

²⁰ Naarmate het dichtstbijzijnde aggregaat verder afstaat van de feitelijke grondslag wordt deze benadering natuurlijk grover. Echter bij belastingen met lage tarieven of kleine tariefswijzigingen is de benaderingsfout klein in het macro belastingtotaal. Alleen bij de accijnzen is sprake van relatief hoge tarieven (zie paragraaf 6.1.4).

²¹ De tabelcorrectiefactor is de verhouding van het gemiddelde van de prijsindexcijfers van de achttiende tot en met de zevende aan het kalenderjaar voorafgaande maand, tot het gemiddelde van de prijsindexcijfers van de dertigste tot en met de negentiende aan het kalenderjaar voorafgaande maand.

Tabel 6.1   **Overzicht belastingcategorieën met uitverdieneffecten**

Belastingcategorie		Uitverdieneffect
		In % van beleidseffect
TKP_4a-b	accijns op benzine en op minerale oliën ²²	-15%
TKP_4b-e	accijns op tabak, op alcohol, op bier en op wijn ²³	-30%
TKP_6a	energiebelasting	afhankelijk van vormgeving
TKP_7	BPM ²⁴	-10%
TDL_3	vennootschapsbelasting	afhankelijk van vormgeving
TOV_1	erf en schenkbelasting ²⁵	-20%

Belastingraming

Samentellen van vergelijking (1) en (5) geeft uiteindelijk de ramingsvergelijking:

$$(7) \text{ TAX}_{i,t} = (\text{ TAX}_{i,t-1} + \text{ BEL}_{i,t}) * (1 + \text{ grv}_{i,t}) + \text{ aut}_{i,t} + \text{ res}_{i,t}$$

Vergelijking (7) laat zien, dat om een belastingraming per belastingcategorie in een bepaald jaar te maken, we uitgaan van de belasting van het jaar daarvoor. We tellen daar in geval van een beleidswijziging een buiten het model om geschat beleidseffect bij op. De som van deze twee vermenigvuldigen we vervolgens met een aan de hand van een uit SAFFIER-model afgeleide benaderde groeivoet van de belastinggrondslag. Een eventueel prijseffect van de belastingverandering loopt dus via het SAFFIER-model. Ten slotte is de mogelijkheid om de belastingopbrengst via een autonoom bij te sturen op basis van realisatiecijfers of expert opinion.

Vergelijking (6) is relatief simpel. Bestudering van de residuen over het verleden laat zien dat er in de meeste gevallen weinig sprake is van een systematische gemiddelde afwijking. Daar waar dat het geval is kan dat aanleiding geven om de groeivoetvergelijking iets te herzien.

6.1 Productgebonden belastingen op productie en invoer

Productgebonden belastingen zijn door de producenten af te dragen belastingen welke worden geheven per eenheid geproduceerd of verhandeld product. Ze zijn daarmee volledig gerelateerd aan de waarde of aan de hoeveelheid van het product en hebben betrekking op zowel binnenlands geproduceerde als op ingevoerde productie.

²² Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid, [Over brandstofprijzen en automobilititeit](#), januari 2012.

²³ Op basis van Handbook of Health Economics, paragraaf 2.4.

²⁴ Eigen inschatting CPB in overleg met Planbureau voor de Leefomgeving.

²⁵ Eigen inschatting CPB mede op basis van vergelijkbaar onderzoek in Zweden.

Tabel 6.2 Overzicht productgebonden belastingen op productie en invoer

Categorie	Ontvanger	Opbrengst 2013	Grondslagontwikkeling(excl. uitverdieneffect) Volume	Prijs
Productgebonden belasting		65869		
TKP_1. Btw	Rijk	42424	gewogen afzet	
TKP_2. Invoerrechten voor EU door ingezetenen	EU	2210	invoerwaarde	
TKP_3. EU-heffingen op landbouw en voeding				
a. superheffing melk	EU	0	exogeen	
b. overige heffingen	EU	253	exogeen	
TKP_4. Accijnzen		10885		
a. benzine	Rijk	3960	bbp - 1.0	Tcf
b. overige minerale oliën	Rijk	3630	bbp - 1.0	tcf
c. tabak	Rijk	2228	.75 * cvg - 0,5	tcf
d. alcohol	Rijk	306	.75 * cvg - 0,5	0
e. bier	Rijk	413	.75 * cvg	0
f. wijn	Rijk	321	.75 * cvg	0
g. tussenproducten	Rijk	27	.75 * cvg	0
KP_5. Heffingen op alcoholvrije dranken	Rijk	154	0,75 * cvg	0
TKP_6. Verbruiksbelasting op milieugrondslag	Rijk	5098		
a. energiebelasting	Rijk	4633	cwo	tcf
b. overige verbruiksbelasting op milieugrondslag	Rijk	121	cwo	0
c. waterbelasting	Rijk	146	cwo	0
e. SDE plus heffing	Rijk	97	cwo	tcf
f. voorraadheffing aardolieproducten	Rijk	101	bbp	p_bbp
TKP_7. Bpm	Rijk	1159	waarde consumptie + investeringen auto's + groener	
TKP_8. Kansspelbelasting (producentendeel)	Rijk	239	bbp	p_bbp
TKP_9. Belastingen op financiële en kapitaaltransacties		3447		
a. overdrachtsbelasting	Rijk	1104	tko	wh_
b. assurantiebelasting	Rijk	2343	bbp	p_bbp
Toelichting : bbp = bbp volume,		p_bbp = prijs bbp		
cvg = consumptievolume voeding en genot		tcf = tabelcorrectiefactor		
cwo= consumptievolume woondiensten		wh_ = prijsmutatie huizenvoorraad		
tko = volumemutatie overdrachtsbelasting op onroerend goed uit SAFFIER				

Het CBS onderscheidt daarbij negen categorieën:

1. Btw;
2. Invoerrechten;
3. EU-heffingen op landbouw en voeding;
4. Accijnzen;
5. Heffingen op alcoholvrije dranken;
6. Verbruiksbelasting op milieugrondslag;
7. Bpm (belasting van personenauto's en motorrijwielen);
8. Kansspelbelasting;
9. Belastingen op financiële en kapitaaltransacties.

Alle productgebonden belastingen worden geïnd door het Rijk. Invoerrechten en de EU-heffingen moeten vervolgens worden afgedragen aan de Europese Unie. Productgebonden belastingen zijn in 2013 goed voor 65,9 mld euro en vormen daarmee zo'n 45% van de totale belastingen.

6.1.1 Btw

De belasting op de toegevoegde waarde (btw) is een waardebelasting op eindverbruik van goederen en diensten. Deze wordt geheven op binnenlandse bestedingen, zowel consumptie als investeringen, maar niet op export. De btw zit inbegrepen in de prijs die consumenten als eindgebruikers voor goederen en diensten betalen. Bedrijven die btw moeten afdragen, hoeven zelf over hun eigen inkopen en hun investeringen echter geen btw te betalen of kunnen deze terugvorderen. De overheid betaalt ook btw over haar eigen aankopen.

De btw kent in 2014 een algemeen tarief van 21% en twee bijzondere tarieven: een verlaagd tarief van 6% en een 0-tarief. Het verlaagde tarief is van toepassing op o.a. eerste levensbehoeften zoals voedingsmiddelen, water en geneesmiddelen, op arbeidsintensieve diensten als reparatie en kapper, en op openbaar vervoer en andere vormen van personenvervoer. In de periode 2013 tot en met 1 juli 2015 valt tijdelijk ook de onderhoudswerkzaamheden aan woningen onder het verlaagde tarief. Een 0-tarief zit o.a. op medische diensten en woningdiensten. Banken en verzekeringsbedrijven zijn vrijgesteld van btw.

Door de heffing op eindgebruik, de sectorale dimensie en de verschillende tarieven is het bij de btw niet goed mogelijk om op een hoog aggregatieniveau één passende grondslag te berekenen. Rekening houden met afzonderlijke afzetcategorieën zal de raming verbeteren. We onderscheiden daarbij:

- Particuliere consumptie huishoudens;
- Consumptie buitenlanders in Nederland;
- Consumptie in natura;
- Materiele overheidsconsumptie;
- Intermediair verbruik van niet btw-plichtige bedrijven;
- Investerings, uitgesplitst naar woningen, overheid en overig;
- Kas/transactie verschil.

Ongeveer de helft van de btw-opbrengst drukt op de particuliere consumptie, bijna een kwart op investeringen en de rest op vooral materiële overheidsconsumptie en intermediair verbruik. De bijdrage van de opbrengst over consumptie in natura en buitenlanders in Nederland is marginaal. Alle genoemde afzetcategorieën worden geraamd in SAFFIER. In TAXUS wordt een btw-opbrengst geraamd per afzetcategorie en vervolgens opgeteld tot een totaal.

Bedrijfstaksamenstelling is van invloed op de btw-raming. Het CPB maakt echter sinds 2004 geen gedetailleerde bedrijfstakramingen meer. Alleen de particuliere consumptie wordt nog globaal opgesplitst in vijf categorieën: voeding en genotmiddelen, duurzame consumptiegoederen, woondiensten, zorg (inclusief geneesmiddelen) en overige consumptie. Van elke categorie kennen we de aandelen naar btw-tarief. De btw-grondslagen, inclusief btw, kunnen we rechtstreeks uit de macroraming afleiden. Om dubbel telling te voorkomen corrigeren we de toename van de grondslag voor het beleidseffect.

Het grootste deel van de btw-opbrengst wordt in de laatste maand van een kwartaal gerealiseerd. Aldus wordt het leeuwendeel van de btw-opbrengsten met betrekking tot transacties in het 4e kwartaal in de maand januari van het volgende jaar afgedragen. De jaaropbrengst op EMU-basis is daardoor gevoelig voor kas-transactieverschillen. Door de opbrengst op transactiebasis aan de hand van grondslagen en tarieven te berekenen, kunnen we elk jaar het kas-transactieverschil uitrekenen. Voor de ramingsjaren houden we deze kastransactie in euro's verschil constant op het niveau van het laatst bekende jaar. Voor een nadere beschrijving van de btw-raming, zie appendix 1.

6.1.2 Invoerrechten

Invoerrechten zijn gekoppeld aan de douanewaarde van de ingevoerde goederen, ruwweg de verkoopprijs inclusief transport- en verzekeringskosten. De tarieven worden door de EU bepaald en zijn gelijk voor alle EU-landen. Ze verschillen in type goed en land van oorsprong. Intra EU-handel is vrij van invoerrechten. Voor veel andere handelspartners geldt een aangepast tarief. Invoerrechten worden geheven door het land waar de voor de EU bestemde invoer de EU binnenkomt en worden vervolgens voor 75% afgedragen aan Europa. De overige 25% mag het land houden ter compensatie van de gemaakte inningskosten. De endogene groeivoet $grv_{i,t}$ stellen we gelijk aan de nominale groei van de totale invoerwaarde. Deze laatste komt uit SAFFIER.

6.1.3 EU-heffingen op landbouw en voeding

De EU-heffingen op landbouw en voeding (in totaal niet meer dan 0,3 mld euro in 2013) zijn exogeen in TAXUS. Inschattingen over toekomstige opbrengsten worden ontleend aan begrotingsramingen van het ministerie van Financiën.

6.1.4 Accijnzen

Accijnzen zijn hoeveelheidbelastingen. Ze stijgen niet automatisch mee met de afzetprijzen. Accijnzen worden geheven op specifieke goederen. Volgens de Europese richtlijn van 1-1-1993 moet dat beperkt blijven tot alcohol, tabak en brandstof. De hoogste opbrengst komt daarbij van brandstoffen (7,6 mld euro), waarvan ongeveer de helft benzine, gevolgd door tabak (2,2 mld euro). Totale accijnsopbrengsten op alcohol zijn lager (1,1 mld euro)

De **accijns op benzine en op minerale oliën** is een vast bedrag per liter, dat jaarlijks wordt geïndexeerd met de gemiddelde verandering van de CBS-consumptieprijsindex in de afgelopen twee jaar. Verondersteld wordt dat de volumegroei jaarlijks 1% achterblijft bij de algemene economische ontwikkeling (bbp-volumegroei). Dat achterblijven kan worden toegeschreven aan onder andere een geleidelijke verschuiving naar energiezuiniger auto's en naar elektrische auto's. Een deel van de accijns wordt opgebracht door zakelijk verkeer, de rest door privéverkeer. Zonder beleidsverandering neemt de accijnsopbrengst dan jaarlijks naar verwachting toe met de bbp-volumegroei minus een en de genoemde prijsindexatie. We nemen in TAXUS voorts een ontwijkeffect van 15% van de waarde van een energieaccijnsverhoging mee.

De **overige accijnzen** (op **tabak, alcohol, bier, wijn en tussenproducten**) is een vast bedrag per hoeveelheid en wordt niet automatisch geïndexeerd.²⁶ Het betreft hier vooral consumptief gebruik van relatief luxe goederen met een zeer hoog belastingaandeel en een laag gewicht in de totale consumptie. Een vraaguitval door belastingverhoging is dan niet in de macro-ontwikkeling terug te vinden en wordt daarom in dit uitzonderlijke geval aan de belastingopbrengstvergelijking toegevoegd. We veronderstellen een ontwijkingseffect van 30% bij zowel tabak als bij alcohol bij een beleidsmatige accijnsverhoging. De volumeontwikkeling wordt daarbovenop gekoppeld aan de consumptiegroei van voeding en genotmiddelen met een coëfficiënt kleiner dan een. Ook zonder beleidsverandering blijft de consumptievraag naar alcohol en tabak namelijk al jaren trendmatig achter bij de consumptiegroei, ondanks het ontbreken van de prijsindexatie bij de accijns. In de raming houden we daar op die manier rekening mee.

6.1.5 Heffingen op alcoholvrije dranken (frisdrankbelasting)

Belasting op frisdrank wordt geheven sinds 1972, maar valt sinds genoemde EU richtlijn formeel niet meer onder de accijnzen en wordt daardoor als aparte categorie opgenomen. Formeel wordt gesproken van een verbruiksbelasting. Zij wordt geheven als een niet geïndexeerde, vaste hoeveelheidheffing per liter frisdrank, vruchtensap of mineraalwater. De volumeontwikkeling wordt ontleend aan die van de consumptie van voeding en genot. De opbrengst in 2013 was minder dan 0,2 mld euro.

6.1.6 Productgebonden milieubelastingen

De **verbruiksbelastingen op milieugrondslag** beslaan in 2013 in totaal 5,1 mld euro. Het overgrote deel (4,6 mld euro) betreft **energiebelasting** per kilowattuur elektriciteitsverbruik en kubieke meter gasverbruik. Beide kennen vier tarieven, die sterk afnemen bij groter verbruik. De tarieven worden jaarlijks geïndexeerd. De volumeontwikkeling is gekoppeld aan die van de consumptie van woondiensten. Invloeden van het weer (zachte of strenge winter) en vergroeningsregelingen laten zich lastig modelleren en nemen we daarom niet expliciet mee. Het grootste deel van de energiebelasting wordt opgebracht door de kleinverbruikers. Van beduidend minder belang is de **belasting op leidingwater** (0,1 mld euro). In de toekomst zal een oplopend deel worden gevormd door een in 2013 ingevoerde **heffing ter stimulering van duurzame energie** (SDE). Alle belastingen komen ten goede aan het Rijk.

6.1.7 Bpm

De **belasting op personenauto's en motorrijwielen (bpm)** is een belasting op aankoop van nieuwe auto's. Als grondslag nemen we de som van de consumptieaankopen van nieuwe auto's plus bedrijfsinvesteringen in personenauto's. De tarieven hangen sinds 2013 niet meer af van de catalogusprijs, maar worden gedifferentieerd naar CO₂-uitstoot per gereden kilometer. Deze tariefdifferentiatie heeft een verschuiving uitgelokt richting milieuvriendelijkere auto's met lagere uitstoot. De opbrengsten zijn mede daardoor

---

²⁶ Sinds 1 juli 2011 wordt de tabaksaccijns berekend aan de hand van de gemiddelde tabaksprijs.

aanzienlijk teruggelopen van 3,3 mld euro in 2008 naar 1,2 mld euro in 2013.²⁷ Ook heeft de economische recessie daarbij een rol gespeeld. Voortgaande verschuiving wordt in het model verwerkt middels een exogene trend van enkele procentpunten per jaar in de ontwikkeling van de grondslag. Bij beleidsveranderingen nemen we daarnaast een ontwijkeffect van 10% mee.

6.1.8 Kansspelbelasting

Kansspelbelasting moet worden afgedragen over prijzen boven de 454 euro en bedraagt dan 29%. Kansspelbelasting kan zowel door organisatoren (producentendeel) als door prijswinnaars (consumentendeel) worden afgedragen. Het CBS rekent de kansspelbelasting gelijkelijk toe aan beide. Het consumentendeel wordt daarbij geboekt als belasting op inkomen.(zie paragraaf 6.3.4). Kansspelbelasting is een relatief kleine belasting. In 2013 bedroeg de opbrengst van het producentendeel 0,2 mld euro. Verondersteld wordt dat de opbrengst groeit in lijn met het nominale bbp.

6.1.9 Belastingen op financiële en kapitaaltransacties

Belasting op financiële en kapitaaltransacties valt uiteen in drie categorieën.

Overdrachtsbelasting wordt geheven bij de verkrijging van een onroerende zaak en daarop gevestigde rechten. Het tarief van de overdrachtsbelasting op woningen is in 2011 verlaagd naar 2%. Op overig onroerend goed bedraagt hij 6%. De opbrengst van de overdrachtsbelasting neemt endogeen wat betreft volume toe met het aantal huizenverkopen en wat betreft prijs met de gemiddelde huizenprijsstijging.

Assurantiebelasting wordt geheven op verzekeringen en is gekoppeld aan de premie. Het tarief is per 1 januari 2013 opgetrokken naar het niveau van het algemene btw-tarief van 21%. De groei wordt evenredig gesteld met die van het nominale bbp.

6.2 Niet productgebonden belastingen op productie en invoer

Niet-productgebonden belastingen moeten producenten betalen, ongeacht de hoeveelheid of de waarde van de geproduceerde of verkochte producten. Dit type belastingen worden normaal gesproken voor het grootste deel geïnd door lagere overheidslagen als provincie, waterschappen en gemeenten. Recent ingevoerde belastingen (bankenbelasting vanaf 2012 en verhuurdersheffing, substantieel vanaf 2014) belastingen worden opgelegd door het Rijk. We onderscheiden vijf hoofdcategorieën, conform het CBS:

1. Onroerend zaakbelasting;
2. Motorrijtuigenbelasting (producentendeel);
3. Milieuheffingen (producentendeel);
4. Bankenbelasting;
5. Overige niet productgebonden belasting.

---

²⁷ Door de sterke differentiering in tarieven is het vergroeningseffect bij de bpm van de mrb veel beter waarneembaar dan bij de accijns.

Tabel 6.3   **Overzicht niet-productgebonden belasting op productie en invoer**

Categorie	Ontvanger	Opbrengst 2013	Grondslagontwikkeling	
			Volume	Prijs
Niet-productgebonden belasting		8049		
TKN_1. Periodieke belastingen op grond en bouwwerken		3472		
a. onroerende zaakbelasting woningen	GEM	1770	macronorm OZB	
b. onroerende zaakbelasting bedrijfspanden	GEM	1702	macronorm OZB	
TKN_2. Belastingen op het gebruik van vaste activa		959		
a. motorrijtuigenbelasting rijk(producentendeel)	Rijk	686	bbp + zwaarte	0
c. opcenten provincies (producentendeel)	PROV	273	bbp + zwaarte	0
TKN_3. Milieuheffingen		1411		
a. rioolrechten (producentendeel)	GEM	237	bbp	tcf
b. afvallozing in rijkswateren	Rijk	19	0	0
d. verontreinigingsheffing (producentendeel)	WATER	311	bbp	tcf
f. omslagheffing waterschappen	WATER	740	bbp	tcf
g. geluidsheffing burgerluchtvaart	Rijk	39	0	0
h. mestoverschotheffing rijk	Rijk	4	0	0
i. grondwaterheffing van provincies	PROV	15	0	0
j. verpakkingenbelasting	Rijk	3	bbp	p_bbp
k. ETS-heffing	Rijk	43	bbp	p_bbp
TKN_4 : Bankenbelasting	Rijk	507	bbp	p_bbp
TKN_5. Overige		1700	bbp	p_bbp
a. pbo-heffingen	IZW	139	bbp	p_bbp
d. reclamebelasting	GEM	36	bbp	p_bbp
e. toeristenbelasting gemeenten	GEM	165	bbp	p_bbp
f. loonkostenheffing	Rijk	804	(MIMOSI-model)	
g. overige van het rijk	Rijk	0	bbp	p_bbp
h. Vogelaarheffing /saneringsheffing	Rijk	508	bbp	p_bbp
i. verhuurdersheffing	Rijk	48	bbp	p_bbp
Toelichting : bbp = bbp-volume, zwaarte = correctie voor stijging gemiddeld autogewicht			p_bbp = prijs bbp tcf = tabelcorrectiefactor	

Niet-productgebonden belastingen zijn in 2013 goed voor 8,0 mld euro en vormen daarmee slechts 6% van de totale belastingen. Daarvan betreft 3,5 mld euro onroerend zaakbelasting en 1,4 mld euro een scala van lokale milieuheffingen. Omdat het verder om een groot aantal relatief kleine belastingen gaat volstaan we in meeste gevallen met een simpele rekenregel, waarin we de toekomstige opbrengst koppelen aan de ontwikkeling van het nominale bbp.

6.2.1 Onroerend zaakbelasting

De onroerend zaakbelasting (OZB) is een gemeentelijke belasting. Hij wordt geheven op zowel woningen als bedrijfspanden. De **OZB op woningen** wordt alleen geheven bij eigenaren. Tarieven verschillen per gemeente en varieerden in 2013 tussen de 0,04% en 0,21% van de WOZ-waarde. De tarieven van de **ozb op bedrijfspanden** liggen hoger. Bovendien moet OZB in dit geval worden betaald door zowel eigenaar als gebruiker.

Gegeven de beperkte opbrengst is bijhouden van alle gemeentelijke tarieven en WOZ-waarde weinig zinvol. Sinds 2008 geldt er een macronorm, die aangeeft hoeveel de OZB-lasten mogen stijgen. Deze norm geldt voor de totale OZB-lasten, en niet zoals voor 2008 voor elke gemeente afzonderlijk. De macronorm wordt bepaald op basis van de reële trendmatige bbp-

groei (CPB-cijfers tijdens MLT) en de het inflatiepercentage (CPB-cijfer uit het CEP). Daarnaast is het mogelijk om meer of minder ruimte te geven in de macronorm, vanwege beleid dat de gemeente inkomsten raakt.²⁸ Afgelopen zomer is een evaluatie van de macronorm gepubliceerd.²⁹ Hieruit blijkt dat de macronorm een goede indicator is van de ontwikkeling OZB.

6.2.2 Belastingen op het gebruik van vaste activa

De motorrijtuigenbelasting (mrb) is een belasting op het bezit van een motorvoertuig en dus niet op het gebruik. Bij de bpm worden de tarieven gedifferentieerd naar gewicht met een eventuele reductie op basis van de CO₂-uitstoot. Het betreft hier alleen het producentendeel, dat wil zeggen de mrb op bedrijfswagens plus de provinciale opcenten. De mrb op privéauto's beschouwt het CBS als consumentendeel en wordt geboekt als een directe belasting op vermogen (zie 6.4.1). De opbrengsten komen ten goede van het Rijk met uitzondering van de provinciale opcenten. Verondersteld wordt dat de grondslag groeit in lijn met het aantal auto's, waarbij een correctie wordt toegevoegd voor het gemiddeld gewicht van de personenauto's. Deze loopt door de jaren wat op.

6.2.3 Milieuheffingen (producentendeel)

De niet-productgebonden milieuheffingen betreffen een groot aantal kwantitatief onbeduidende belastingen als **rioolrechten** en **verontreinigingsheffingen**, welke worden geheven door de lagere overheden. De grondslagontwikkeling wordt gelijkgesteld aan die van het bbp. Vergelijkbare heffingen die aan consumenten worden opgelegd worden geboekt als belasting op vermogen (zie paragraaf 6.4.2)

Ook vallen hieronder de **verpakkingsbelasting** en de Emission Trading Scheme (ETS) heffing voor uitstootrechten voor CO₂ welke beide aan het rijk toekomen. De verpakkingsbelasting is echter per 2014 afgeschaft en de opbrengst van de ETS-heffing is momenteel nog erg laag, maar zal in de toekomst mogelijk wel sterk toenemen bij het (internationaal) belasten van CO₂-uitstoot.

6.2.4 Bankenbelasting

De bankenbelasting is op 1 oktober 2012 ingevoerd voor banken die in Nederland opereren en wordt geheven over balanstotalen met aparte tarieven voor kortlopende (minder dan een jaar) en langlopende schulden. De eenmalige resolutieheffing in 2014 valt hier ook onder. Vanuit SAFFIER is daar geen informatie over. De opbrengst fluctueert tussen jaren en laat zich lastig daarom voorspellen. We gaan daarom uit van de opbrengst uit het laatst bekende jaar en nemen vervolgens als groeivoet van de grondslag de nominale groei van het bbp.

6.2.5 Overige niet-productgebonden belasting

De overige niet-productgebonden belasting is een bonte verzameling variërend van **pbo heffing** tot **gemeentelijke toeristenbelasting** en **reclame belasting**. De opbrengst wordt

---

²⁸ Voorbeeld hiervan is de afschaffing van de precariobelasting in 2009 en 2010. In de macronorm werd ruim 1% extra ruimte geboden.

²⁹ <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2014/03/01/rapport-evaluatie-systematiek-macronorm-onroerende-zaakbelasting.html>

gekoppeld aan het nominale bbp. De **Vogelaarsheffing** is in 2014 afgeschaft. Met de **saneringsheffing** onder dezelfde post wordt het saneringsfonds voor woningcorporaties gevuld. De hoogte van de heffing varieert naar gelang de noodzaak van sanering en jaarlijks vastgesteld. De **loonkostenheffing** is een overboeking van een deel van de loonbelasting, dat betrekking heeft op spaarloonregelingen en werkgeversheffing topinkomens. De cijfers worden aangeleverd vanuit MIMOSI.

Aparte vermelding verdient daarbij de **verhuurdersheffing** welke in 2013 werd geïntroduceerd maar die in 2014 door beleidsintensivering is opgelopen tot ruim boven de 1 mld euro. De grondslag groeit daarna zonder verdere beleidsimpulsen naar verwachting in lijn met het nominale bbp.

6.3 Belastingen op inkomen

Belasting op inkomen is een belasting die rechtstreeks bij de betaler wordt geheven over het inkomen van personen, de winsten van bedrijven en aan het buitenland betaalde dividenden. Verreweg het grootste deel bestaat uit loonbelasting. We onderscheiden:

1. Loonbelasting;
2. Inkomstenbelasting;
3. Vennootschapsbelasting;
4. Dividendbelasting;
5. Kansspelbelasting (consumentendeel).

Tabel 6.4   **Overzicht Belasting op inkomen**

Categorie	Ontvanger	Opbrengst	Grondslagontwikkeling	
		2013	Volume	Prijs
Belasting op inkomen		59113		
TDL_1. Loonbelasting	Rijk	45655	(MIMOSI model)	
TDL_2. Inkomstenbelasting	Rijk	-1368	(MIMOSI model)	
TDL_3. Vennootschapsbelasting	Rijk	12397		
waarvan : gassector	Rijk	1750	exogeen	exogeen
niet-gassector	Rijk	10647	bedrijfswinst na verliescompensatie	
TDL_4. Dividendbelasting, excl. aan buitenland	Rijk	2191	bedrijfswinst na verliescompensatie	
TDL_5. Kansspelbelasting (consumenten deel)	Rijk	238	bbp	p_bbp
Toelichting : bbp = bbp volume, p_bbp = prijs bbp				

De opbrengsten van de totale belasting op inkomen bedraagt in 2013 59,1 mld euro. Dat is ongeveer 42% van de totale belastingen. Ruim driekwart daarvan betreft loonbelasting.

6.3.1 Loon en inkomstenbelasting

De loon- en inkomstenbelasting wordt in een apart model MIMOSI berekend. Dit gebeurt samen met de premies volksverzekeringen. De loonbelasting is een voorheffing op de inkomstenbelasting. Deze laatste belasting kent drie boxen. Box 1 betreft inkomen uit arbeid

en kent vier oplopende schijven, waardoor de heffing progressief is. De heffing in de eerste twee schijven wordt gecombineerd met een premiedeel ter financiering van de volksverzekeringen. Daarnaast kent de inkomstenbelasting een box 2 heffing voor aanmerkelijk belang en een box 3 heffing voor sparen en beleggen. Het bedrag in box 2 neemt tot met het uit te keren dividend aan directeur-groootaandeelhouders. Het bedrag in box 3 stijgt met het financiële vermogen van gezinnen. De uitkomsten van MIMOSI worden in TAXUS ingelezen om de belastingtotalen te kunnen uitrekenen.

6.3.2 Vennootschapsbelasting

De opbrengst van de vennootschapsbelasting (vpb) wordt opgesplitst in aardgassector en niet-aardgassector. De opbrengst in de aardgassector is exogeen en wordt geraamd door het ministerie van Economische Zaken mede op basis van CPB-veronderstellingen over de olieprijs.

In de niet-gassector loopt de opbrengst, bij een gelijkblijvend tarief- en aftrekposten structuur, mee met de ontwikkeling van de groei van de bedrijfswinsten van vennootschappen. Deze benaderen we door van de totale productiewaarde van de marktsector³⁰ de loonsom van loontrekkers en de inkomsten van zelfstandigen af te trekken. Deze benadering van de winst wordt geschaald met de relevante productieomvang in de marktsector, waarbij wordt ingeschat dat ongeveer een vijfde deel is vrijgesteld van vpb.

Bovenstaande winst is een netto bedrag van winsten en verliezen. De zuivere winst van alleen de winstmakende bedrijven is hoger. De verliezen daarentegen worden bij de verliesvoorraad uit het verleden opgeteld.

Ook de zuivere winst is nog geen goede grondslag voor de vpb. Er kunnen van jaar op jaar grote afwijkingen optreden veroorzaakt door de tijd heen verrekende verliezen. Verliezen mogen verrekend worden met winsten uit het verleden (*carry backward*, maximaal drie jaar) of met toekomstige winsten (*carry forward*, maximaal negen jaar). De lange tijdshorizon van de verrekeringen maakt de berekening ondoorzichtig, temeer daar fiscale vpb-maatregelen uit het verleden ook nog eens een lange doorlooptijd hebben. Voor een goede inschatting van vpb-opbrengsten moeten we dus niet alleen de huidige winstsituatie inschatten maar ook de te verrekenen verliezen.

Wat betreft dat laatste veronderstellen we dat bij hogere zuivere winst en een hogere bestaande verliesvoorraad meer verliezen verrekend worden tot een maximum van een kwart van de totale verliesvoorraad. Uiteraard is dit slechts een zeer ruwe benadering van een op dit punt zeer gecompliceerde werkelijkheid. Aldus wordt een zuivere winst na verliescompensatie bepaald. Verrekende verliezen moeten daarna uit de verliezenvoorraad worden gehaald. De zuivere winst na verliescompensatie vormt de grondslag voor de ontwikkeling van de vpb-opbrengsten. Bij beleidsveranderingen kan afhankelijk van de

---

³⁰ In de CPB-definitie bestaat de marktsector uit totaal bedrijven minus de sectoren zorg, delfstoffenwinning en eigenwoningbezit.

vormgeving een uitverdieneffect optreden. In sommige gevallen kan oplopen dat tot 50% van de ex-ante beleidsimpuls.³¹ Voor een uitgebreidere beschrijving zie appendix 2.

6.3.3 Dividendbelasting

Dividenden zijn uitkeringen van vennootschappen aan diegenen die vermogen beschikbaar hebben gesteld. De dividendbelasting wordt geheven op het moment dat de dividenden betaalbaar worden gesteld. Voor ingezetenen gaat het gaat in feite om een voorheffing van de inkomstenbelasting. Voor niet-ingezetenen zijn de tarieven afhankelijk van internationale verdragen. De groeivoet van de grondslag ontwikkelt zich naar verwachting in lijn met de groei van de bedrijfswinsten na verliescompensatie, zoals berekend bij de vpb. Daarnaast wordt rekening gehouden met enige vertraging (circa een half jaar) vanwege de betaalbaarstelling. Deze groeivoet wordt gebruikt voor alle ontvangende partijen als bijvoorbeeld directeur-grotaandeelhouder of buitenland.

6.3.4 Kansspelbelasting (consumentendeel)

De kansspelbelasting die door prijswinnaars moet worden afgedragen valt onder de belasting op inkomen. Met jaarlijks circa 0,2 mld euro opbrengst is het qua omvang een relatief kleine belasting. Net als bij het producentendeel wordt ook bij het consumentendeel van de kansspelbelasting verondersteld dat deze evenredig groeit met het bbp.

6.4 Belastingen op vermogen

De belastingen op vermogen zijn vooral tegenhangers aan de consumentenkant van vergelijkbare belastingen aan de producentenkant, waar ze dan worden geboekt als niet-productgebonden belasting op productie en invoer. Naast een te verwaarlozen klein restantje vermogensbelasting³² gaat het gaat om drie categorieën:

1. Motorrijtuigenbelasting;
2. Milieuheffingen;
3. Overige indirecte belastingen.

In totaal bedraagt de opbrengst 6,8 mld euro in 2013 (5% van het totaal), waarvan de motorrijtuigenbelasting veruit de belangrijkste is.

6.4.1 Motorrijtuigenbelasting (consumentendeel)

Het consumentendeel van de motorrijtuigenbelasting betreft de belasting over het gebruik van privéauto's. De behandeling van deze belasting aan de consumentenkant is verder gelijk aan die aan de producentenkant. Zonder beleidswijziging groeit de opbrengst naar verwachting in lijn met het nominale waarop een correctie wordt aangebracht in verband met toenemende gemiddelde zwaarte van de auto's.

---

³¹ Voor empirisch onderzoek met betrekking tot uitverdieneffecten bij de vpb met betrekking tot Duitsland, zie bijvoorbeeld : Dwenger, N. & V. Steiner, Profit Taxation and the elasticity of the corporate income tax base: evidence from German corporate data return, National Tax Journal, March 2012, 65 (1), p. 117–150.

³² Deze belasting is per 1 januari 2001 opgegaan in de inkomstenbelasting in de vorm van een vermogenrendementsheffing.

Tabel 6.5 Overzicht belasting op vermogen

Categorie	Ontvanger	Opbrengst 2013	Grondslagontwikkeling Volume	Prijs
Belasting op vermogen, enz.		6788		
TDV_3. Vermogensbelasting	Rijk	1	bbp	p_bbp
TDV_4. Motorrijtuigenbelasting (consumptiedeel)	Rijk	4008		
a. geïnd door het rijk	Rijk	2867	bbp + zwaarte	0
b. geïnd door provincies (opcenten)	PROV	1141	bbp + zwaarte	0
TDV_5. Milieuheffingen		2504		
a. rioolrechten (consumenten deel)	GEM	1162	cwo	tcf
b. heffing op waterverontreiniging (cons.deel)		864		
waarvan geïnd door gemeenten	GEM	0	cwo	tcf
geïnd door provincies	PROV	0	cwo	tcf
overig door waterschappen	WATER	864	cwo	tcf
c. ingezetene omslag door waterschappen	WATER	478	cwo	tcf
TDV_6. Overige directe belastingen		275		
a. hondenbelasting door gemeenten	GEM	69	bbp	p_bbp
b. woonforensenbelasting door gemeenten	GEM	26	bbp	p_bbp
c. overige door rijk (niet nader toe te rekenen)	Rijk	180	bbp	p_bbp
Toelichting : bbp = bbp volume,		p_bbp = prijs bbp		
Cwo = consumptievolume woondiensten		tcf = tabelcorrectiefactor		
zwaarte = correctie voor stijging gemiddeld autogewicht				

6.4.2 Milieuheffingen (consumentendeel)

Vergelijkbare milieuheffingen als bij de bedrijven worden ook geboekt bij de gezinnen. Ze vallen dan onder de belastingen op vermogen. Het gaat hier om **rioolrechten** en **waterreinigingsheffingen** en vallen toe aan gemeenten en waterschappen. De opbrengsten lopen wat betreft het volume mee met de consumptie van woondiensten. De tarieven worden automatisch geïndexeerd.

6.4.3 Overige indirecte belastingen

De overige indirecte belastingen wordt gevormd door een paar relatief kleine belastingen die voornamelijk door de gemeenten worden geheven. Het gaat om **hondenbelasting**, **woonforensenbelasting** en een verzamelrestpost, bij elkaar niet meer dan 0,2 mld euro.

6.5 Kapitaaloverdrachten

Ten slotte zijn er nog een tweetal niet-periodieke belastingen op vermogen. Het CBS behandelt deze naast de directe en indirecte belastingen als een aparte groep van kapitaaloverdrachten van huishoudens aan de overheid. Ze maken echter wel onderdeel uit van het totaal van belastingen en van collectieve lasten. Net als bij de direct belastingen wordt zij geheven bij de betaler. Het gaat hierbij om

1. Schenk- en erfbelasting;
2. Baatbelasting.

Tabel 6.6   **Overzicht kapitaaloverdrachten**

Categorie	Ontvanger	Opbrengst 2013	Grondslagontwikkeling (excl. uitverdieneffect)	
			Volume	Prijs
Kapitaaloverdrachten		1731		
TOV_1 : schenk- en erfbelasting	Rijk	1730	$0,5 * \text{bbp} + 0,5 * \text{kwe}$	$0,5 * \text{p\_bbp} + 0,5 \text{wh\_}$
TOV_2 : baatbelasting	GEM	1	bbp	p_bbp
Toelichting : bbp = bbp volume kwe = groei huizenvoorraad			p_bbp = prijs bbp wh_ = prijsmutatie huizenvoorraad	

De schenk- en erfbelasting kennen een belastingvrije voet en een oplopend tarief, die mede bepaald worden door de mate van verwantschap tussen overledene en erfgenaam en begunstigde en begunstiger. De tarieven zijn in de loop der jaren verlaagd en de vrijstellingen verhoogd. De opbrengsten schommelen rond de 0,3% van het bbp. In 2013 bedroeg zij 1,7 mld euro. Bij beleidsveranderingen wordt een uitverdieneffect verondersteld van 20%. Overdrachten via nalatenschappen en schenkingen vinden dan ten dele langs alternatieve routes plaats. De opbrengst groeit mee vervolgens met de waarde van (koop)huizenvoorraad en het financiële vermogen. Dit laatste groeit naar verwachting in lijn met het bbp. Bij beleidsveranderingen nemen een ontwijkeffect van 20% mee.

Baatbelasting is een gemeentelijke belasting aan eigenaren van onroerend goed, die specifieke baat hebben gehad bij de aanleg bepaalde gemeentelijke voorzieningen. De opbrengst bedraagt niet meer dan een miljoen euro.

7 Varianten

Varianten bieden een inzichtelijke manier om de werking van een model te illustreren. Bij een variant wordt het effect van een schok op een model exogen doorgerekend. Zoals eerdere aangegeven bestaan de model exogenen uit beleidsimpulsen en variabelen met betrekking tot de macro economische ontwikkeling. Complicatie is dat in TAXUS de meeste model exogenen niet onafhankelijk van elkaar zijn. De macro-economische variabelen hangen immers onderling sterk samen. Een verandering van het bbp zal per definitie gepaard moeten gaan met een gelijktijdig veranderen van de onderliggende bestedingscategoriën als consumptie, investering, export en import. Vandaar dat per variant uitgegaan wordt van een set van impulsen. Gekozen is daarom voor de volgende sets:

- A   alle middelen en bestedingen bbp nominaal +1% in 2014
- B   nominale bbp en invoer +1%   , 2/3 Binnenlandse bestedingen, 1/3 uitvoer
- C   nominale bbp en invoer +1%   , 1/3 Binnenlandse bestedingen, 2/3 uitvoer
- D   nominale bbp + 1%, invoer + 2%   , 2/3 Binnenlandse bestedingen, 1/3 uitvoer
- E   nominale bbp + 1% , invoer + 2%   , 1/3 Binnenlandse bestedingen, 2/3 uitvoer

In variant A nemen alle middelen en bestedingen in gelijke mate toe. In varianten B en C variëren we aan de bestedingen kant en in variant D en E aan de middelenkant. Tabel 7.1 beschrijft de uitkomsten. De uitkomsten zijn exclusief de effecten op de loon en inkomstenbelasting. Daarvoor zou het MIMOSI-model moeten worden gebruikt.

Uit tabel 7.1 blijkt dat het effect op de directe belastingen (exclusief LB/IB) in alle varianten hetzelfde is, ongeacht of de productiestijging door binnenlandse bestedingen of door exportstijging wordt veroorzaakt. Dat komt omdat we in alle gevallen van eenzelfde inkomensstijging uitgaan. We kunnen er bovendien geen rekening mee houden of consumptieve bestedingen mogelijk wat loonintensiever zijn dan export. Aan de inkomstenkant ontbreekt daarvoor een sectorale component.

Bij de indirecte belastingen maakt het wel uit of de productiestijging komt van binnenlandse of buitenlandse bestedingen. Aan de niet-productgebonden belastingen is dat nog niet te zien. Deze door producenten te betalen belastingen zijn gekoppeld aan de totale productieontwikkeling. Bij de productgebonden lopen de effecten wel uiteen. Met name btw en accijnzen zijn sterk gekoppeld aan de consumptie.

Tabel 7.1   **Uitkomsten varianten TAXUS**

	A	B	C	D	E
Productgebonden belastingen	0,9%	1,1%	0,8%	1,5%	1,0%
TKP_1. btw	1,0%	1,3%	0,7%	1,8%	1,0%
TKP_2. invoerrechten voor EU door ingezetenen	1,0%	1,0%	1,0%	2,0%	2,0%
TKP_4. accijnzen	1,0%	1,0%	1,0%	1,1%	1,0%
TKP_6. verbruiksbelasting op milieugrondslag	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%
TKP_7. belasting van pers.auto's en motorrijwielen	1,0%	1,4%	0,7%	2,1%	1,0%
TKP_8. kansspelbelasting (producentendeel)	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
TKP_9. belastingen op financiële en kap.transacties	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%
Niet-productgebonden belastingen	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%
TKN_1. onroerend zaakbelasting	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
TKN_2. motorrijtuigenbelasting (producentendeel)	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
TKN_3. milieuheffingen	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%
TKN_4. bankenbelasting	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
TKN_5. overige	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%
Belastingen op producten en invoer	0,9%	1,1%	0,7%	1,4%	0,9%
Belastingen op inkomen					
TDL_3. vennootschapsbelasting	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%
TDL_4. dividendbelasting, excl. aan buitenland	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%
TDL_5. kansspelbelasting (consumentendeel)	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
Belastingen op vermogen, enz.	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
TDV_4. motorrijtuigenbelasting (cons.deel)	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
TDV_5. milieuheffingen	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
TDV_6. overige directe belastingen	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
Kapitaaloverdrachten	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%
Totaal belastingen (BI en BU)					
In mln euro	894	1025	772	1292	917
In % bbp	0,14	0,16	0,12	0,20	0,14

Het aandeel van de totale belastingen exclusief LB/IB in het bbp bedraagt in het basispad in 2014 ongeveer 17%. De laatste regel van tabel 7.1 drukt de belastingtoename uit in percentage van het bbp 2014. We zien in deze regel dat de belastingopbrengsten in variant A, waarin alle bestedingen in gelijke mate toenemen, met 0,14% van het bbp licht achterblijft bij de 0,17% die uit een evenredige toename zou moeten volgen. De oorzaak is dat niet alle belastingtarieven automatisch geïndexeerd zijn en de betrokken belastingen op inkomen (met name vpb en dividendbelasting) reageren vertraagd. De progressiefactor zit om die reden iets onder de 1. Bovendien is het effect op de LB/IB niet inbegrepen.

De toename van de belastingopbrengsten wordt echter groter naarmate de productietoename meer door binnenlandse vraag wordt uitgelokt en tot extra invoer leidt. De reden is dat btw wel drukt op de consumptie maar niet op de export. Bij een combinatie van beide nemen de belastingopbrengsten zelfs met 0,20% van het bbp toe. De verschillen komen dan van de productgebonden indirecte belastingen.

8 Samenvatting en conclusies

Het CPB belastingmodel TAXUS vormt een belangrijk onderdeel van het ramingsinstrumentarium, dat ten grondslag ligt aan de driemaandelijks kortetermijnraming van het CPB. Daarnaast wordt het model ingezet bij de middellangetermijnverkenningen. Door onderscheid te maken in een zo groot mogelijk aantal afzonderlijke belastingcategorieën, als door het CBS wordt onderscheiden, kan voorgenomen fiscaal beleid op een zeer gedetailleerd niveau worden verwerkt en kunnen de budgettaire gevolgen van elke nieuwe maatregel op de opbrengst transparant worden ingeschat. Tegelijkertijd kunnen de lastenontwikkelingen ook toegerekend worden aan gezinnen of bedrijven, zodat door het model ook hierover inzicht kan worden verschaft.

De ramingsvergelijkingen van kleine belastingen zijn relatief simpel gehouden, maar wel volledig consistent met de opzet van de macroraming. Bij kleine belastingen is een simpele rekenregel weinig bezwaarlijk, omdat de eventuele ramingsfout nauwelijks van invloed is op het belastingtotaal. Dat neemt niet weg dat bij simpele rekenregels voor kleine categorieën soms mogelijk grote relatieve afwijkingen kunnen optreden. In dat geval bestaat de mogelijkheid om exogeen te corrigeren op basis van meer detailinformatie of van expert opinion. In geval residuen over recente jaren een systematische ramingsfout vertonen, kunnen vergelijkingen worden aangepast. Bij grotere belastingen als btw en vpb gebruiken we gecompliceerdere vergelijkingen. De loon- en inkomstenbelasting wordt met een afzonderlijk model (MIMOSI) geraamd.

Tegelijkertijd worden de afzonderlijke belastingcategorieën opgeteld tot aggregaten zoals ze in het macromodel gebruikt worden. De kracht van het model binnen de macroraming zit hem dan vooral in het gebruik kunnen maken van zeer veel detail informatie en het gerichter betrekken van expert opinion in de raming, waardoor de raming van de aggregaten beter onderbouwd kan worden.

Aan het model ligt een uitgebreide historische database ten grondslag, welke teruggaat tot 1970 en beschikbaar is voor nadere analyse en onderzoek. Het model zelf genereert een uitgebreide en gedetailleerde belastingraming voor een aantal jaren vooruit, zowel op EMU-basis als op kasbasis. De resultaten van het model worden gebruikt in de reguliere CPB-ramingspublicaties als CEP en MEV en middellangetermijnverkenningen.

Appendix btw

De raming van de btw-opbrengsten wijkt af van die van de overige belastingcategorieën. De btw drukt op verschillende afzetcategorieën, elk met een afwijkende gemiddelde belastingdruk. Dat compliceert de raming van de endogene belastingtoename. We onderscheiden:

OBC	btw op particuliere consumptie huishoudens
OBG	btw op consumptie van buitenlanders in Nederland
OBD	btw op consumptie in natura
OBG	btw op materiële overheidsconsumptie
OBW	btw op investeringen in woningen
OBJ	btw op overheidsinvesteringen (exclusief woningen)
OBO	btw op overige bedrijfsinvesteringen
OBP	btw op intermediair verbruik van niet btw-plichtige bedrijven
OBK	kas transactie verschil

Ongeveer de helft van de btw-opbrengst drukt op de particuliere consumptie, bijna een kwart op investeringen en de rest op vooral materiële overheidsconsumptie en intermediair verbruik. De bijdrage van de opbrengst over consumptie in natura en buitenlanders in Nederland is marginaal.

De beleidsimpuls wordt bij een tarief- of grondslagverandering vaak als een macro-impuls aangeleverd. Deze moet dan niet alleen worden toebedeeld aan de betalende partij (gezinnen, bedrijven, overheid of buitenland) maar ook aan de verschillende bestedingscategorieën. Bij grondslagveranderingen gaat het vaak om relatief kleine beleidsimpulsen. Van belang is dan vooral een juiste toedeling aan de lastenkant, terwijl de precieze toedeling over bestedingscategorieën er minder toe doet voor een nauwkeuriger totaalraming.

Anders ligt dat bij tariefsveranderingen. Een 1%-punttariefsverhoging van het algemene tarief levert ex ante ruwweg 1,9 mld euro op en 1%-punt van het verlaagd tarief 0,8 mld euro. De btw-opbrengst per afzetcategorie wordt ontleend aan aanvullende CBS-informatie. Deze informatie wordt gebruikt om een ex-ante beleidsimpuls over bestedingscategorieën te verdelen. Grofweg komt het op het volgende neer dat we het ex-ante effect van tariefsveranderingen toerekenen:

- Voor 70% aan gezinnen, waarvan 4/5 op consumptie en voor 1/5 op woninginvesteringen;
- Voor 10% aan bedrijven, waarvan 1/3 op overige bedrijfsinvesteringen en 2/3 op intermediair verbruik;
- Voor 20% aan de overheid, waarvan 15% op consumptie in natura, en 85% op materiële overheidsconsumptie;
- Voor 0% aan het buitenland.

De endogene groeivoet van de belastingopbrengst per bestedingscategorie (met uitzondering van de particuliere consumptie) nemen we gelijk aan de groei van de bestedingscategorie, waarbij we deze groei wel schonen voor het effect van de beleidsverandering. Bij intermediair verbruik van niet btw-plichtige bedrijven gaan we gemakshalve uit van een grondslag ter grootte van 10% van het bbp.

Bedrijfstaksamenstelling is van invloed op de btw-raming. Het CPB maakt echter sinds 2004 geen gedetailleerde bedrijfstakramingen meer. Alleen de particuliere consumptie wordt nog globaal opgesplitst in vijf categorieën : voeding en genotmiddelen, duurzame consumptiegoederen, woondiensten, zorg (inclusief geneesmiddelen) en overige consumptie.

Tabel 8.1   **Overzicht gemiddeld btw tarief per consumptie categorie**

Sector	Aandeel in consumptie	Gemiddeld tarief
Voeding en genot	15%	8,7 %
Duurzame goederen	17%	19 %
Woningbezit	17%	0 %
Zorg (inclusief geneesmiddelen)	4%	1 %
Overig	46%	10,8 %

De particuliere consumptie splitsen aan de hand van bedrijfstaksamenstelling op in een deel waarop het algemene tarief drukt, het verlaagde tarief en het nul-tarief. Ruwweg 85% van de btw-opbrengst is gebaseerd op het algemene tarief.

Een relatief groot deel van de btw-opbrengst wordt in de decembermaand gerealiseerd en komt dan in januari binnen. De jaaropbrengst op EMU-basis is daardoor gevoelig voor kastransactiever verschillen. Door de opbrengst op transactiebasis aan de hand van grondslagen en tarieven te berekenen kunnen we het kastransactie verschil uitrekenen. In de raming houden we dit kastransactiever verschil constant op het niveau van het laatst bekende jaar.

Appendix vpb

De opbrengst van de vennootschapsbelasting zal normaal gesproken, bij een gelijkblijvend tarief- en aftrekpostenstructuur, in een evenwichtig groeipad gelijk oplopen met de groei van de bedrijfswinsten van vennootschappen. Van jaar op jaar kunnen grote afwijkingen optreden veroorzaakt door de tijd heen verrekende verliezen.

De **bedrijfswinsten (voor verliescompensatie)** benaderen we door van de totale productiewaarde van de marktsector (y_{bmwn}) te verminderen met de loonsom (l_{wn}) werknemers en het inkomen van zelfstandigen (zz_{wn}) :

$$(1) \quad z_{vwn} = y_{bmwn} - l_{wn} - zz_{wn}$$

Bij benadering veronderstellen we dat ruwweg 20% van de productie in de marktsector vrijgesteld is van vpb³³. De relevante productiewaarde, waarop deze bedrijfswinsten betrekking ($t_{z_{wn}}$) hebben is dan ongeveer 80% van de bruto toegevoegde waarde in de marktsector (bedrijvensector minus sectoren delfstoffen, openbaar nutsbedrijven, exploitatie onroerend goed en zorg).

$$(2) \quad t_{z_{wn}} = 0.8 * y_{bmwn}$$

Op deze manier resulteert een geconstrueerde winstquote die de laatste jaren ruwweg rond de 35% varieert :

$$(3) \quad z_{v5qn} = 100 * z_{vwn} / t_{z_{wn}}$$

Bovenstaande winst is een samentelling van zowel bedrijven die winst maken als van bedrijven die verlies maken. Uit dit cijfer zullen we eerst de dat jaar gemaakte verliezen moeten uithalen om tot de zuivere winst van alleen de winstmakende bedrijven te komen.

De geschatte totale verliezen in het jaar (v_{v5wn}) benaderen we met :

$$(4) \quad v_{v5wn} = (2.92 - 0.27 * (z_{v5qn} - 35.0)) * t_{z_{wn}}$$

Vergelijking (4) is als volgt te interpreteren. Tegenover de bovengenoemde geconstrueerde gemiddelde winst van 35% van de productiewaarde uit de laatste jaren voor alle bedrijven staat een gemiddeld verlies van 2,92% van de productiewaarde van de verliesmakende bedrijven. De winstmakende bedrijven maken dus bij elkaar een zuivere winst van bijna 38% van de productiewaarde. In een conjunctureel gunstig jaar waarin de gemiddelde winstquote stijgt van 35% naar 36%, zakt het gemiddeld verlies met 0,27%-punt van 2,92% naar 2,65% en stijgt de zuivere winstquote met 1,27%-punt.

---

³³ Het betreft onder andere productie door stichtingen en andere niet commerciële instellingen.

De 'zuivere' winst (wv5wn) van alleen winstmakende bedrijven is dan :

$$(5) \quad wv5wn = zvvwn + vv5wn$$

$$(6) \quad wv5qn = 100. * wv5wn / tz\_wn\_mz$$

Verliezen mogen verrekend worden met winsten uit het verleden (carry backward) of met toekomstige winsten (carry forward). Nog niet verrekende verliezen uit het verleden vormen samen opgeteld een bestaande verliesvoorraad. In een jaar met een hogere zuivere winst of een hogere bestaande verliesvoorraad zullen meer verliezen uit het verleden verrekend worden (vlc1). Vergelijking (7a) geeft ruwweg aan dat elke miljard euro hogere zuivere winst in een jaar leidt tot 100 miljoen extra verliesrekening vanuit het verleden en elke miljard hogere bestaande verliesvoorraad leidt tot 50 miljoen euro meer verliescompensatie.³⁴ Aan het verrekenen veronderstellen we wel een zeker maximum, dat gesteld wordt op ongeveer een kwart van de verliesvoorraad van het afgelopen jaar (vlc2).

De verrekende verliezen (vlcwn) schatten we in op:

$$(7) \quad vlcwn = \min(vlc1 , vlc2)$$

met :

$$(7a) \quad vlc1 = .01 * (wv5qn - 0,72 * wv5qn(-1)) * 0,95 * wv5wn + 0,50 vv5wz(-1)$$

$$(7b) \quad vlc2 = 0,25 * vv5wz(-1)$$

De nieuwe verliesvoorraad (vv5wz) is dan gelijk aan de oude voorraad van een jaar eerder plus de in dat jaar gemaakte verliezen en minus de in dat jaar verrekende verliezen:

$$(8) \quad vv5wz = vv5wz(-1) + vv5wn - vlcwn$$

De bedrijfswinst na verliescompensatie (zv5wn) bedraagt dan de zuiver winst in dat jaar minus de opgevoerde verliescompensatie

$$(9) \quad zv5wn = wv5wn - vlcwn$$

De ontwikkeling van deze laatste variabele bepaalt (met enige vertraging) de endogene ontwikkeling van de opbrengst van de vennootschapsbelasting.

---

³⁴ Uitgaande van momenteel bij benadering $wv5qn - 0,72 * wv5qn(-1) = 38 - ,72 * 38 = 10,5$

Dit is een uitgave van:

Centraal Planbureau
Van Stolkweg 14
Postbus 80510 | 2508 GM Den Haag
T (070) 3383 380

info@cpb.nl | www.cpb.nl

Februari 2015